

Voor een wereld waarin kinderen kinderen durven te krijgen

Tsead Bruinja. (2019). *Ik ga het donker maken in de bossen van*. Amsterdam: Querido. Isbn 978 90 214 1862 9, € 18,99, 92 (ongenummerde) blz.

De titel van de nieuwe dichtbundel van Dichter des Vaderlands Tsead Bruinja is duidelijker dan hij in eerste instantie lijkt. *Ik ga het donker maken in de bossen van* is een onaffe zin, waaraan nog best het een en ander gesleuteld had kunnen worden. Maar dat is niet gebeurd. Het woord is daarom aan de lezer. Nou is het vooral in de betere poëzie niet ongebruikelijk om de lezer de ruimte te bieden om er binnen de gegeven woorden zijn eigen gedicht van te maken. Sommige dichters sturen daar zelfs zichtbaar op aan; denk aan het gedachtestreepje dat veel gedichten van Gerrit Kouwenaar afsluit. Er staat dan nog net niet 'vooruit lezer, nu jij' maar dat betekent zo'n streepje natuurlijk wel.

De titel van Bruinja's bundel is in feite ook zo'n aansporing, al is het wat prematuur om als lezer de zin meteen maar aan te vullen. In de bossen van Zweden? De middeleeuwen? De sprookjes van Grimm? Het is te vroeg, want als álles kan, kan er in feite niets. Toch schept de titel duidelijkheid: we hebben hier geen bundel in handen waar we als lezer makkelijk mee wegkomen. Er zal werk aan de winkel zijn.

Ook binnen in de bundel zoekt de lezer tevergeefs naar eenvoudig houvast. Er is geen inhoudsopgave en zelfs de bladzijdenummering ontbreekt. De gedichten zijn verdeeld over vijf afdelingen, die ook elke onderlinge samenhang (lijken te) ontberen. Zo bestaat de derde afdeling 'Uitblinken' uit vier door Lies van Gasse getekende pagina's, waarin Bruinja's summere handgeschreven teksten verwerkt zijn.

In de vierde afdeling, 'Zijn we er klaar voor?', staan gedichten vol actuele veranderingen. Hier is duidelijk de kersverse Dichter des Vaderlands aan het woord. En ook hierin toont Bruinja zijn unieke taakopvatting. Bijvoorbeeld in het lange gedicht met de wonderlijke titel 'Wacht met Henk zeggen als He-Herman zich aan u voorstelt'. Het is een prozagedicht dat Amsterdam vergelijkt met tal van andere plaatsen op het gebied van sport, studie, mentaliteit en vele andere aspecten. Het wisselt deze beelden bovendien ook nog af met een soort van verhandeling over stotteren – vandaar de titel. Een van de aardigste observaties vind ik zelf:

Het verschil tussen Amsterdam en Silicon Valley is dat Nederlandse studenten naar de Starbucks gaan om over hun toekomst te praten, en dat studenten uit Silicon Valley er met hun laptops heen gaan om aan hun toekomst te bouwen.

Het is niet alleen een droge observatie, maar ook een gedachte die het verschil in mentaliteit tussen Europa en Amerika probeert te vangen. Die twee groepen studenten zijn metaforen voor iets veel groters, voor het verschil tussen twee continenten. Dat zoiets dan weer gerelativeerd wordt door de opmerking dat het verschil tussen Amsterdam en Nijmegen na negen wedstrijden spelen nog maar één punt is, onderstreept de kracht van de eerste waarneming eerder dan dat hij hem afzwakt.

De titel van het gedicht 'Dartel als een vlinder steek als een bij' verwijst natuurlijk naar een bekende uitspraak van Mohammed Ali (of eigenlijk van zijn coach, maar dat lijkt iedereen vergeten te zijn). Het begint zo:

ik wilde dit gedicht strijdbaar beginnen vanuit mijn linkse bubblicious bubbel
de meute ontkenners angsthazen en jaknikkers een beetje jennen
en de bevlogen spijbelaars verder opjutten met

jullie zouden niet thuis moeten blijven zitten terwijl wij marcheren
jullie zouden niet braaf petitie moeten delen en algoritmes voeden
jullie zouden niet dat mobieltje moeten oppakken om toe te kijken hoe anderen op twitter of instagram zich inzetten voor jullie toekomst

En dan volgen er nog ruim dertig regels vol strijdbare poëzie. Maar ze entameren wel een strijd die bij voorbaat in twijfel wordt getrokken. Want achter de opening 'ik wilde dit gedicht strijdbaar beginnen' volgt onvermijdelijk een 'maar'. En die krijgen we dan ook tegen het eind:

maar ik wil jullie de advertenties niet ontzeggen
ik wil jullie iets vragen

geef je kinderen een wereld waarin ze kinderen durven te krijgen
geef hun zorgen aandacht
geef hun tijd

En zo is het ineens een gedicht dat zich van de leraar Nederlands verplaatst naar de collega van maatschappijleer. Een gedicht dat vragen oproept over de toekomst en over de weg daarnaartoe. De ik-figuur in dit gedicht toont zich een 'tedere anarchist', een term die de Vlaamse criticus Paul de Wispelaere voor Louis Paul Boon bedacht. Natuurlijk is de vorm anders, maar inhoudelijk zie ik wel wat overeenkomsten: allebei heffen ze krach-

Tsead Bruinja. Foto: Tessa Posthuma de Boer

tig de gebalde vuist, om vervolgens de arm troostend om je schouders te slaan. Het lijkt een verouderd beeld – Boon is ook al veertig jaar dood – maar gelukkig ademt het nog zachtjes door in het werk van onze Dichter des Vaderlands.

Andere actuele gedichten tonen een verrassend en verfrissend gevoel voor humor. Bijvoorbeeld wanneer in 'Mark my words' Mark Rutte ineens ten tonele verschijnt. Bijvoorbeeld op het moment dat Chinese wetenschappers proberen een plantje op de maan te laten groeien.

even groeide het en werd er gejuicht
toen zagen de chinese wetenschappers tot hun schrik
dat mark rutte naast de jonge aanwas

was komen te staan

o lieve mensenkinderen
zal hij ook dit varkentje
weer gaan wassen?

De laatste afdeling van de bundel heet 'Ontzorg uw nabestaanden' en die bevat een aantal ontroerende gedichten over een leven dat tegen de dood aanleunt. De laatste drie gedichten zijn in het Fries, met de Nederlandse vertaling er per regel doorheen. Heel mooi is 'dagga en de kärke út de flesse (dagga en de kurk uit de fles)' over een hondje dat rent en speelt en niet weet dat een van zijn bejaarde baasjes binnenkort zal sterven. Ik citeer een klein stukje.

ien fan de baaskes fan de jonge
dagga
gie aansens dea

mar it hûntsje hat dêr gjin weet fan
at it kwispeljend de bal ophellet
of wurch it eigen pikje slikket

hy wit neat fan it foarige houlik fan it
froutsje
har deade man

of de bestrieling en gemo
dy't de wyldgroeï yn it krús fan syn baas
lamleit

dagga boartet mei de bal
dy't ik fuortsmyt

(een van de baasjes van de jonge
dagga
gaat straks dood

maar het hondje heeft daar geen
weet van
als het kwispelend de bal ophaalt
of uitgeput zijn eigen pikje schoonlikt

hij weet niets van het vorige huwelijk
van het vrouwtje
haar dode man

of de bestraling en chemo
die de wildgroeï in het kruis van zijn
baas
lamlegt

dagga speelt met de bal
die ik weggooi)

In *Ik ga het donker maken in de bossen van* staan gedichten die ontroeren en die te denken geven, naast lastiger te doorgronden teksten, die ik maar even terzijde heb gehouden. Maar er staan ook Gedichten des Vaderlands in, die tot de beste en meest originele behoren van wat we in dit genre tot nu toe gezien hebben. ■

Jan de Jong